

Az egészséggel, egészségüggyel kapcsolatos web-helyek minőségi kritériumai

Az Európai Unió Bizottságának állásfoglalása az EU Tanács, az EU Parlament, az EU Gazdasági és Szociális Bizottsága és a Regiók Bizottsága felé, 2002. novemberében [2] – a teljes anyag [1] rövidített áttekintése

Dr. Balkányi László

Az egészséggel kapcsolatos webhelyek összessége az egyik legnépszerűbb terület a világhálón. Becslések szerint a százezret is jóval meghaladja az egészséggel, egészségüggyel kapcsolatos webhelyek száma. A nagy mennyiségű információ kezelésére különböző kereső, mérő, osztályozó eszközök jelentek meg, mások önként vállalt minőségi kritériumrendszerek, átlátható működési szabályok betartásával garantálják a tartalmak és így a webhelyek színvonalát/minőségét.

Ezt felismerve az Európai Tanács 2000 júniusában, Feira-ban elfogadott egy kezdeményezést, annak érdekében, hogy létrejöjjön az „Egészséggel kapcsolatos webhelyek minőségi kritériumrendszere”. Előkészítő megbeszélések sorozata után 2001 júniusában elindult az érdemi munka mintegy hatvan érdekelt szervezet képviselőivel. A weben is közzétett és kommentált munka eredménye a minőségi kritériumok alapkészlete. Az alapkészletet egyaránt lehet használni felhasználók tájékoztatására, önkéntes eljárási szabályozásra, bizalomerősítő jelzésekre, akkreditációs

rendszer készítésére akár európai, akár nemzeti vagy regionális, de akár intézményi szinten is.

A kritériumrendszer általánosan megfogalmazott céljai az alábbiak:

- egy egységes kritériumrendszer kell, hogy kiszolgálja mind a felhasználókat, mind a fejlesztőket, fenntartókat
- az egységes kritériumrendszernek kezelnie kell mind a passzív, csak információt adó, mind az interaktív webhelyek követelményeit
- szükséges biztosítani az összhangot általánosságban a más EU direktívákkal és a releváns ipari szabványokkal.

Ugyanakkor nem volt cél, hogy a kritériumrendszer bevezetésének módszerét is meghatározzák európai szinten. Néhány szereplő javasolta, hogy már most vezessenek be egy, az árucikkek 'CE' jelöléséhez hasonló módszert, de ez a (közel) jövő teendője marad. Arra is figyelemmel kellett lenni, hogy a weben lévő információk nem csak az EU tagjai számára érhetőek el, így különösen óvatossá kell lenni, hogy a kultúra-specifikus tartalmak jól azonosíthatóak legyenek.

Az alábbi táblázat foglalja össze az elfogadott minőségi kritériumokat:

Az egészséggel kapcsolatos webhelyek minőségi kritériumai	
Kritérium neve	Magyarázat
átláthatóság és egyenesség	A webhelyen az alábbi információknak kötelezően kell szerepelnie: – a hely fenntartójának, készítőjének megadása (a webhelyet fenntartó személy vagy szervezet neve, valós címe, elektronikus címe, a megfelelő EU-s direktíva szerint: Article 5 and 6 Directive 2000/31/EC on Electronic Commerce). – a webhely fenntartásának oka és célja – a webhely célközönsége, akiknek a tartalom szól – a webhely fenntartását finanszírozó összes forrás (akár nyereségérdekelte akár nem nyereségérdekelte vagy adomány stb. a forrás)
szerezőség	Fel kell tüntetni – a webhelyen közzétett minden információ forrását és a forrás közzétételének időpontját. – közölni kell a szerző nevét (egyéni vagy szervezet) és annak valamilyen bizonyítékát, azonosíthatóságát, megadva annak időpontját is
az adatok személyessége és annak védelme	Biztosítani kell a személyes adatok rendszerszerű védelmét, beleértve azok „láthatatlanságát” más felhasználók számára, a vonatkozó EU-s adatvédelmi törvény szerint (Directives 95/46/EC and 2002/58/EC).
az adatok frissítése és érvényessége	Közölni kell a frissítés gyakoriságát és fel kell tüntetni a legutóbbi frissítés dátumát minden egyes oldalon vagy tartalmi egységen, ahogy az releváns. A frissítési eljárás kapcsán szükséges ellenőrizni, hogy a webhelyen szereplő információ érvényes-e még.
számonkérhetőség	Biztosítani kell: – minden tartalmi egység minőségéért felelősséget (pl. felelős szerkesztő) és a felhasználók számára a visszacsatolás lehetőségét – felelős partnerség elve, azaz mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy pl. linkeken kapcsolt információ esetén a partnerszervezetnél is meggyőződjünk a minőségi kritériumok betartásáról – következetes szerkesztési politikai közzététele és betartása
elérhetőség	– biztosítani kell a fizikai elérhetőséget és a megtalálhatóságot és fel kell tüntetni az ennek érdekében megtehető intézkedéseket – biztosítani kell a webhely tartalmának kereshetőségét, olvashatóságát és használhatóságát

A KRITÉRIUMOK TESTRE SZABÁSA EGÉSZSÉGGEL KAPCSOLATOS KÜLÖNBÖZŐ TÍPUSÚ WEBTARTALMAKRA

Átláthatóság

Egészséggel kapcsolatos tartalmak esetén meg kell adni azok közlésének célját. Ha a tartalom egy bizonyos betegségről, életmódról, vagy gyógyszerrel szól, kötelező deklarálni, ha annak a tartalomnak megjelenítésével valamilyen termék vagy szolgáltatást fogyasztása jár együtt (rejtett reklám tilalma). A vonatkozó uniós szabályok a következők: Article 5 of Directive 2000/31/EC on electronic commerce, Article 6 of Directive 2000/31, Article 10 of Directive 95/46/EC.

Szerzőség

- ha egy adott webhely csak orvosok illetve más egészségügyi szakterületi diplomások által készített tartalmakat közöl, úgy azt fel kell tüntetni a webhelyen
- ha a szerzők vegyesek (a fentiek mellett pl. szakújságírók, vagy akár laikusok), úgy minden szerző esetén meg kell adni annak „jellegét”
- tudományos tények idézése esetén meg kell adni azok jól azonosítható forrását
- ha egészségügyi terméket ajánlanak, be kell tartani a megfelelő EU szabályozást
- ha a webhelyen tanácsadás történik, akkor minden esetben fel kell tüntetni, hogy a webes (akár egyéni) tanácsadás esetén sem helyettesítheti a személyes találkozást az egészségügyi szolgáltatóval.

Az egészség adatok személyessége és védelme

Személyes egészségadatok gyűjtése és feldolgozása esetén a megfelelő EU-s direktíva betartása kötelező (Directive 95/46/EC on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data), melynek nyolcadik paragrafusában szól az ún. érzékeny és egészségügyi adatokról.

Frissítés és érvényesség

Értelemszerűen, ld. táblázat.

Számonkérhetőség

A táblázatban feltüntetetteken túl különösen ügyelni kell arra, hogy ha a webhelyen folyik interaktív tanácsadás, akkor ott a feltett kérdésre mindig megfelelően képzett és kellő tapasztalatú szakember válaszoljon.

Elérhetőség

- Ha egy speciális célcsoportnak szól a tartalom (pl. gyermekek), akkor gondoskodni kell, hogy a megjelenítés annak megfelelő legyen.
- Javasolt valamilyen meta-adat címkézés használata, mely a megtalálhatóságot javítja gazdag tartalmú webhelyek esetén. Ez elősegítheti a webhely megtalálhatóságát is a keresőgépek számára.

- Javasolt nemzetközi vagy EU-s szabványok alkalmazása, ahol csak lehetséges, annak érdekében, hogy mód legyen különböző webhelyek és főként webalapú egészségügyi szolgáltatások határokon túli igénybevételére, együttműködésre.

A MINŐSÉGI KRITÉRIUMOK BEVEZETÉSE

Az „eEurope 2002” akció keretében a minőségi szempontok meghatározása volt az elsődleges cél, azok bevezetésére uniós szintű javaslat/intézkedés még nem történt meg. Ugyanakkor várható, hogy a Közösség előbb-utóbb megteremti a minőségi kritériumok ellenőrzésének valamely rendszerét. Várhatóan a különböző területeken más és más lesz az ellenőrzési mechanizmus, melybe bevonják a tagországok ágazati kormányzati szerveit is.

NÉHÁNY PÉLDA A BEVEZETÉSI TECHNIKÁKRA

Egyszerű önként vállalt szabálybetartás (simple code of conduct)

Erre egyik példa az „eHealth Code of Ethics” melyet 2000 május tizedikén az „Internet Health Coalition” fogadott el [3]. Ez lehetővé tesz egy önellenőrzést egy adott webhely üzemeltetője számára, melyet egy önként vállalt pártatlan külső ellenőrzés egészíthet ki, mely lehet az adott szakma „ernyőszervezete”, pl. erre a „Pharmaceutical Group of the European Union” vagy az „American Medical Association” által a tagoknak adott minőségellenőrző szolgáltatás. Egy ilyen rendszer költségei viszonylag alacsonyak, minőségi garanciája viszont nem magas fokú. Ilyen rendszer megvalósításának módjára tájékoztatást ad az „Article 27 of Directive 95/46/EC on Data Protection” szabály. Ha egy közösség létrehoz egy ilyen szabályrendszert, azt be lehet terjeszteni az ilyen célú szabályokat nyilvántartó megfelelő ún. „Working Party”-hoz, mely az „Article 29 of Directive 95/46/EC on Data Protection” alapján működik. Elektronikus kereskedelemmel is foglalkozó egészségügyi webhely esetén az „Article 16.1 of the Directive 2000/31/EC” rendelkezéseit kell betartani.

Önként vállalt minőségi címke (self applied quality label)

Ez más által kialakított szabályok önkéntes vállalását jelenti. Erre a következő lépésre példa a „Health on the Net Foundation (HON)” [4] melyet több mint 3000 egészségügyi webhely használ világszerte, köztük magyar webhelyek is) A HON címke egy link azaz „active seal”, aktív pecsét, mely a HON webhelyhez köti az adott webhelyet. A HON szűrőpróbaszerűen rendszeresen ellenőrzi a szabályok betartását.

Felhasználói tájékoztatói eszközök (user guidance tools)

Ebben az esetben nem egyszerűen egy címke vagy egy logo jelzi a garantált minőséget, hanem egy olyan link, egy

olyan kapcsolat, mely egy részletes felhasználói tájékoztatóhoz vezet. Ez a tájékoztató oldal írja le, hogy a webhely milyen szerkesztési, publikálási szabályok szerint működik és mit tesz a minőség védelmére. Ilyen pl. a DISCERN1.

Szűrő eszközök (filtering tools)

A szűrő eszköz a felhasználói tájékoztatóhoz kapcsolódhat, megvalósítása lényegében egy olyan kereső, mely csak bizonyos kritériumoknak megfelelő tartalmakat enged át a keresés során. a szűrés működhet „kapuzással” („gateway” módszer), pl. ilyen az OMNI webhely (Organising Medical Networked Information) [6]. Ez a módszer biztonságos, de költséges, hiszen sok élőmunkát igényel a szűrt, kapuzott tartalmak állandó ellenőrzése.

Harmadik fél által adott/működtetett minőségi vagy akkreditációs rendszer (third party quality and accreditation labels)

Ez a legfejlettebb és egyben a legdrágább módszer, hasonlóan működik az Európai Unióban megszokott „CE” jelölés kiadására akkreditált szervezetek munkájához. Ebben az esetben független értékelők állandó munkája szükséges. Az egészséginformáció terén ilyen szolgáltatás jelenleg nincs az Európai Unióban, bár két modellkísérlet is folyamatban van (a „MEDCERTAIN” [7] mely több szinten akkreditál és a „TNO QMIC” [8], mely az ISO 9000:2000 módszertant követi).

A MINŐSÉGI KRITÉRIUMOK BEVEZETÉSÉVEL ELÉRHETŐ CÉLOK

A fő cél mindenképpen az Unió polgárainak, mint fogyasztóknak az érdekvédelme. Az egészséginformáció mint termék vagy szolgáltatás minőségét védik a fenti kritériumok, melyek különböző célzással teljesíthetik feladatukat. Az alábbiakban e lehetséges célzottak körét mutatjuk be.

A felhasználók képzése, műveltsége

A mindennapi életben egy publikáció hozzáférhetősége, kiállítása is bizonyos fokig tájékoztatja a vásárlót a beltartalom minőségéről. Pl. egy szakboltban vásárolt, drága orvos szakkönyv tartalma, megvételkor kapott szakmai tájékoztatás már e formai jegyek miatt megbízhatóságot sugall a vevőnek. Ilyen kontroll a weben nem működik amint az előző fejezetben bemutatott eszközök bizonyos fokig helyettesíteni képesek.

Keresések támogatása

A megfelelően alkalmazott „minőségi címkék” a weben lévő nagymennyiségű információ miatt a keresések eredményességét is támogatják. Ezért hasznosak az olyan minőségi címke rendszerek, melyek valamilyen értékelést is alkalmaznak és megjelenítenek (pl. az OMNI vagy a MEDCERTAIN).

Web-hely készítőik képzése

A webes közzétételhez szükséges eszközök költsége és a tudásszint alacsony. Éppen ezért szükséges az egészséggel kapcsolatos tartalmakat közzétevők képzése is, melyre ugyancsak alkalmasak a korábban felsorolt módszerek, technikák, azon belül is pl. az önértékelő módszerek, mint az ún. „checklisták” (lásd. pl. a HON módszerét).

A minőségbiztosítás „biztosítása”

A felsorolt módszerek ismerten és elismerten különböző szintű minőségbiztosítási szigort valósítanak meg. Fontos, hogy ez a szint érzékelhető legyen az érdeklődő számára.

FOGALOMTÁR ÖSSZEFOGLALÁSA

Az „állásfoglalásban” a megszokottól kissé eltérően vagy szélesebb értelemben használt fogalmak magyarázata

Accessibility	elérhetőség, különösen a valamilyen módon hátrányban lévők számára
Accountability	tartalmi számonkérhetőség, elszámoltathatóság
Credentials	forrás hitelesítési információ (pl. végzettség esetén diploma)
Funding	széles értelemben vett működési költség forrása, bármilyen támogatás
Interoperability	rendszerek (webhelyek) funkcionális összeköthetősége
Personal data	személyes adat („95/46/EC on Data Protection” meghatározottak szerint)

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS ÖSSZEFOGLALÓ

Az eEurope iniciatívát az EU Bizottság 1999, december 8-án indította az „eEurope – An Information Society for all (COM (1999), 687 final, of 8.12.1999)” állásfoglalással. Az ennek alapján készült akciótervet, az „eEurope 2002 Action Plan – An Information Society For All”-t, a Bizottság és a Tanács 2000 júniusában fogadta el. Ezt követően az „eEurope 2005 Action Plan (COM (2002) 263 final, of 28.5.2002)” a ugyancsak a Bizottság és a Tanács által 2002 májusában (Sevilla) került elfogadásra. Ennek a tudatosan építkező folyamatnak az egyik eredménye a fent részletezett kritériumrendszer. A csatlakozó országok az „eEurope+ Action Plan”-on keresztül kapcsolódhattak be a tevékenységekbe és aktív részvételük a továbbiakban is elvárt.

Elvárható, hogy nemzeti, a regionális egészségügyi hatóságok, a szakmai társulások és tudományos közösségek, a magán és közegészségügyi szolgáltatók elkezdjék a kritériumrendszer széleskörű alkalmazását. Várható az is, hogy a Közösség további lépéseket fog tenni a minőségbiztosítás támogatására a lefektetett alapelvek mentén.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] [Http://Europa.Eu.Int/Information_Society/Eeurope/Ehealth/Doc/Communication_Acte_En_Fin.Pdf](http://Europa.Eu.Int/Information_Society/Eeurope/Ehealth/Doc/Communication_Acte_En_Fin.Pdf)
- [2] Commission Of The European Communities, Brussels, 29.11.2002, Com(2002) 667 Final Communication From The Commission To The Council, The European Parliament, The Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions
- [3] Internet Health Coalition: <http://www.ihealthcoalition.org>
- [4] HON Foundation: <http://www.hon.ch>
- [5] DISCERN: <http://discern.org.uk>
- [6] OMNI: <http://www.biome.ac.uk>
- [7] MEDCERTAIN: <http://www.medcertain.org>
- [8] QMIC : www.health.tno.nl/en/news/qmic_uk.pdf

A SZERZŐ BEMUTATÁSA

Dr. Balkányi László Orvos, Ph.D. (orvosi informatika). Az orvosi diploma megszerzését (1983) követően, tizenégy éven át kórházban dolgozott, gastroenterologusként. Az Európai Unió tudományos keretprogramjaiban egészségügyi informatikai K&F projekteken vett részt. A Leideni Egyetemen védte

meg doktori értekezését 1996-ban. Szakterületei a tudás-reprezentáció és az informatikai fejlesztési projektek módszerei. A HIETE majd az egyesülést követően a SOTE Orvosi Informatikai Tanszékének kutatója, később annak lé-

tezéséig tanszékvezető egyetemi docense. Az EU Szabványügyi Testületében (CEN) két egészségügyi informatikai munkacsoport tagja (TC251 WG1, 4), a Magyar Egészségügyi Informatikai Társaság volt elnöke, tagja a MTA Orvosi Informatikai Munkabizottságának, a Szakmai Kollégiumnak. A közép-kelet-európai és a közép-ázsiai régió 10 országában vett részt világbanki, USAID, WHO és európai uniós (Phare) finanszírozású regionális és országos egészségügyi informatikai fejlesztési projekteken. Magyarországon az Egészségügyi Minisztérium megbízása alapján nagyléptékű információ rendszerfejlesztési programokat (kórházi, ill. ÁNTSZ információrendszerek) vezetett, ill. jelenleg is vezet.

V. MEDI CLEAN Tisztítástechnológiai Konferencia és Kiállítás: Nagykonyha higiénie

Gyula, 2003. október 30-31.

A nagykonyhák EU-konform higiéniai követelményeinek megteremtése még az új, vagy újszerű nagykonyhákban is számos probléma megoldását teszi szükségessé, a régebbiekben pedig nagy erőfeszítéseket igényel, hogy meg lehessen felelni a HACCP szigorú követelményeinek és az ennek megfelelő működést az ISO 9000 minőségtanúsítási rendszer alapján folyamatosan dokumentálhassák.

A követelmények összefoglalásán kívül a konferencia a megvalósításhoz nélkülözhetetlen technológiák ismertetésére is kiterjed, valamint részletes információt ad az egészségügyi hatóságok követelményeiről, a bevezetési, illetve az ellenőrzési tapasztalatokról.

A konferencia így a nagykonyhákat működtető egészségügyi intézmények, szállodák, nagy éttermek, üzemi vendéglátó vállalatok szakvezetőinek, higiénikusainak, gazdasági vezetőinek, valamint az ezek higiéniai felügyeletét és ellenőrzését végző intézmények orvosainak nyújt fontos információkat.

Információ: Gépipari Tudományos Egyesület Békés m-i Szervezete: Róta Ernő megyei titkár (66-443-490), illetve a GTE Tisztítástechnológiai Klub: Drabek Ferenc elnök (20-9274-285).